

a népművelő egyesület (Wiener Volksbildungsverein) és a Volksheim,* amelyek megnyerik az egyetemen kívül álló köröket a közreműködésre. A hozzászólók a bécsi állapotokat tartották a legmegfelelőbbeknek.

A napirend második pontja alatt az előadási sorozatoknak (kurzusoknak) bizonyos terv szerinti céltudatos összehállítását vitatták meg. Szükséges ez, hogy a hallgatók az egyes tudományok tanulmányozásába elmélyedhessenek. Dr. Hartmann előadja, hogy Bécsben a kurzusok rendszeres programja mellett a sorozatos előadásokon szerzett ismeretek bővítését és mélyítését kiválóan szolgálja a Volksheim.

A vita harmadik pontja «a diákságnak részvétele a népművelésben és népszórakoztatásban» volt. Az előadottakból kitűnt, hogy a diákok az elemi tanítás terén, kellően előkészítve muzeumi vezetésekben, a tanár mellett mint demonstrátorok és a gyakorlatokon nagy szolgáltatásokat tehetnek.

A napirend utolsó pontja annak megbeszélése volt, hogy «a népszerű főiskolai előadásokhoz mennyire kapcsolhatók gyakorlatok?» Az eddigi kísérletek nemcsak azt bizonyítják, hogy a tanítás eredményessége érdekében szükségesek a gyakorlatok, hanem hogy sikeresen keresztül is vihetők, de, mint a bécsi példa mutatja, csak úgy, ha oly gyakorlatok száma, amelyek tudományos kísérleti eszközöket és demonstráló gyűjteményeket kívánnak, külön intézetek rendeztetnek be. Bécsben ezt a kérdést a Volksheim oldotta meg, amelynek új palotájában megfelelő fizikai és kémiai laboratorriumokat, valamint természetrajzi gyűjteményt is rendeztek be. *Pályi Sándor.*

.*

— A felekezeti iskola ellen. A poroszokat nagyon foglalkoztatja az új népiskolai törvényjavaslat, mely az állam és a felekezetek viszonyát is szabályozza, még pedig a felekezetek előnyére. Folyóiratokban s röpiratokban erős harc folyik, a legtekintélyesebb férfiak vívják s a pædagogiai szempontok mellett politikai és kulturpolitikai tekintetek vezetik őket. Der Säemann idei (II. évf.) 4 füzete közli 27 főiskolai tanár közös vitatkozását. Kötelességüknek tartják, hogy nem is szólva a kérdéses javaslat egyéb, komoly hibáiról, nyíltan és határozottan tiltakozzanak a népiskolák és felekezetek viszonyát illető rendelkezései ellen. Szerintük a javaslatnak az a kiindulása, hogy a nyilvános népiskola növendékei minden tantárgyat saját felekezetük tagjaitól tanuljanak, nem csak hogy gyakorlati tekintetben nehezen

* Épügy, mint nálunk Budapesten a Szabad-Lyceum és az Erzsébet-Népakadémia.

valósítható, hanem mint elv is elvetendő. Minden tárgyban csak magának a tárgynak szabad érvényesülnie, nem pedig a felekezeti szempontnak. A természettudományi és történelmi igazságot, az irodalmi kincsek nevelő értékét az illető tárgy egyéni törvényei alapján pædagogiai szempontból kell megállapítani. Épen a szétválasztó felekezeti irányzattal szemben csak annál erősebben kell védeni a humánus és nemzeti nevelés egységét. A felekezeti elkülönítés által a törvény csak megerősíti azt a befolyást, melyet a felekezetek kivált az egyházi felügyelet által már most is érvényesítenek mindenütt, a hol az iskola felekezeti színezetű. Az eddigi porosz iskolai törvénnyel ellenkezik, hogy ez a javaslat felekezetiinek nyilvánít minden olyan népiskolát, melyet külön megegyezéssel közössé nem tettek, — pedig a tanulók a valóságban különböző felekezetekhez tartoznak. Nincs tekintettel a javaslat a lakosság kívánságaira sem, hanem csupán a «történelmi» jogosultságot számítja, melyet ez vagy az a felekezet valamely iskolával szemben hangoztat, amely azokban csupán azért vált történelmivé, mivel a kormány a felekezetekkel szemben az állami önkormányzatot nem tudta épen tartani. Nem számít az sem, hogy miképpen érne többet az iskola; a jobb rendszer helyet adni kénytelen így a rosszabbnak s általánossá válik a felekezeti elkülönülés. Ez a javaslat az 1892. évihez egészen hasonlóan teljesen felekezetivé akarja tenni a népiskolát, alig védi valamennyire a közös iskolát, mert alig ismer el néhányat felekezetnélkülinek. Alapjában nem is a vallás, hanem a felekezeti elkülönülés válik így uralkodóvá az iskolában. Ezért kell e javaslat ellen élesen kikelnie mindenkinek, ki a nép egységét és szabadságát többre tartja a felekezeti ellentétek kiélesítésénél, ami századok óta rontja a német népet s gyengíti a nemzet egységét és erejét. A kérdést nem is tekintik csak a poroszok ügyének. A felekezeti mai előre nyomulása idején egyetlen szabadelvű német sem nézheti közönyösen, hogy épen Poroszország veti el magától a jobb hagyományokat és segédkezet nyújt a klerikalis szellem régen fenyegető befolyásának épen azon a téren, mely a művelődésnek legnagyobb és alapvető része. Így tehát az aláírók becsületbeli kötelességüknek tartják, hogy az utolsó pillanatban felszólaljanak s a porosz nép képviselőit a javaslat felekezeti rendelkezéseinek feltétlen visszavetésére kérik. A felszólalást a német egyetemek igen nevezetes tanárai irták alá, köztük jogászok, bölcsészek, pædagógusok, történészek. Baumann, Binding, Dahn, Ekcken, N. Foerster, Hensel, Jellinek, Lamprecht, Lipps, Liszt, Natorp, Werner Sombart, Wundt, Ziegler és mások. — Reánk nézve érdekes e felszólalás, mert jellemző adat arra, hogy nevelésügyi reformjaink forrása milyen állapotban van most. Érdekes azért is, mert eszünkbe juttatja Eötvös népiskolai törvényét s annak ide vágó

rendelkezéseit, meg azért is, mivel nekünk magyaroknak igen nagy okunk van gondolkoznunk a magunk közoktatásügyi törvényeinek gyarlóságain. A nemzeti élet tünetei néha több országban azonosak!

i. s.

★

— **Tornatanítók kongresszusa.** Az osztrák tornatanítók egyesülete Glasz Lajos elnöklésével husvétkor tartotta meg Bécsben az «Allgemeiner österreichischer Turnlehrertag»-ot, melynek során maga az elnök tartott részletes előadást a középiskolai tornatanítók állásának erkölcsi és anyagi érdekeiről. Fejtegetéseinek lényege a következő határozati javaslatba foglalható össze, melyet egyhangulag elfogadtak: «A vallás- és közoktatásügyi minisztérium megkeresendő aziránt, hogy a képviselőháznak és tartományi gyűléseknek olyan törvényjavaslatot terjesszen be, mely a középiskolákban és tanítóképző-intézetekben működő tornatanítóknak a törzsfizetés felemelése mellett egyidejűleg lehetővé tegye a magasabb (9. és 8.) rangosztályokba való fellépést, heti 20 tanítási óra mellett a szolgálati időt 30 évben állapítsa meg az ideiglenes szolgálati időnek méltányos beszámításával, továbbá a tornára alkalmasabb segédtanítók és helyettesek óradíjait felemelje s végleges alkalmazásuk esetében szolgálati idejüket méltányosan számítsa be.» A tanítás és nevelés rögzös pályáján bármely irányban és bárhol működő egyéneknek anyagi javadalmazásuk érdekében kifejtett törekvéseit jogosaknak ismerjük el, de egyúttal azt tartjuk, hogy az iskola és az ifjúság érdekében az illetőknek minél intenzívebb *képzése* nem kevésbé fontos. Fokozott mértékben áll ez a követelés a tornatanítókról, mely — sajnos — még a nyugati államokban sem tartott lépést az elméleti tantárgyak képviselőinek mind jobban fejlesztett készségével. A magyar tornatanítók önmaguk és a köz iránt hálás dolgot mivelnének, ha a *tornatanítóknak olyannyira reformra szoruló képzését* állandóan napirenden tartanák s egy országos kongresszus keretében a modern kor követelményeinek megfelelően kidolgoznák és megvitatnák.

kf.

HAZAI IRODALOM.

Magyar Remekírók, VII. sorozat. Budapest, 1905. Franklin Társulat.

A Franklin-társulatnak ez a hatalmas gyűjteményes vállalata befejeződéséhez közeledik. A télen megjelent öt kötet elseje *Tompa Mihály munkáinak* IV. kötete, teljessé teszi a *népregékkel* és *virágregékkel* Tompa műveinek sorát. Azaz csak befejezi; mert hiába állí-